

Soạn bài Vợ nhặt (Kim Lân) - Ngữ văn lớp 12

Câu 1. Dựa vào mạch truyện, có thể chia tác phẩm thành mấy đoạn? Ý chính của mỗi đoạn? Mạch truyện đã được dẫn dắt như thế nào?

Trả lời:

* Tác phẩm có thể được chia thành bốn đoạn:

- Phần 1 (từ đầu đến ...*tự đắc với mình*): Tràng đưa người vợ nhặt về nhà.
- Phần 2 (tiếp đến ... *đẩy xe bò về*): kể lại chuyện hai người gặp nhau và nên vợ nên chồng.
- Phần 3 (tiếp đến ...*nước mắt chảy ròng ròng*): Tình thương của người mẹ nghèo khó.
- Phần 4 (phần còn lại): niềm tin vào tương lai tươi sáng.

* Mạch truyện

Mạch truyện đã được dẫn dắt một cách tự nhiên, hợp logic, chủ yếu theo thời gian tuyến tính và gắn với truyện truyền thống. Tuy nhiên, sự hấp dẫn lại nằm trong nghịch lí mang tính hài hước của truyện kể: giữa ngày đói kém, một anh cu Tràng "quá lú", "dở hơi" đưa một người đàn bà "rẻ rúng" về làm vợ.

Mạch truyện bắt đầu từ đó: sự kiện khô hạn này tất yếu gây ra những lời bàn tán hài hước và xót xa; rồi màn bi - hài kịch diễn ra trong nhà cụ Tứ. Cuối cùng, tác giả đã tìm được lối thoát cho truyện: giữa những âm thanh của tiếng trống thúc thuế, dòn người ta đến bước đường cùng, hình ảnh lá cờ Việt Minh và đoàn người phá kho thóc của Nhật trong câu chuyện mơ hồ và xa xôi (Nghe đâu tận Thái Nguyên, Bắc Giang) xuất hiện và ám ảnh trong đầu óc của Tràng.

Câu 2. Vì sao người dân xóm ngụ cư lại ngạc nhiên khi thấy Tràng đi cùng một người đàn bà lạ về nhà? Sự ngạc nhiên của các nhân vật trong truyện cho thấy nhà văn đã sáng tạo được tình huống truyện như thế nào? Tình huống đó có những tác dụng gì đối với nội dung, ý nghĩa của thiên truyện?

Trả lời:

a. Người dân xóm ngụ cư và các nhân vật khác trong truyện như bà cụ Tứ, và cả bản thân Tràng đều đã ngạc nhiên vì Tràng có vợ giữa cảnh nạn đói đang đe dọa.

- Tràng là một người có ngoại hình xấu, lời ăn tiếng nói cũng cộc cằn, thô kệch. Gia cảnh của Tràng nghèo khổ, lại là dân xóm ngụ cư (không có ruộng đất). Nguy cơ ế vợ đã rõ, lại gặp nạn đói khủng khiếp, cái chết đang đeo bám, mọi người đều nghĩ đến lấy gì mà ăn để sống qua ngày, vậy mà đột nhiên Tràng lại lấy vợ. Trong cảnh đói, Tràng "nhặt" được

Soạn bài Vợ nhặt (Kim Lân) - Ngữ văn lớp 12

vợ là "nhặt" thêm một miệng ăn, cũng đồng thời là nhặt thêm tai họa cho mình. Vì vậy, việc Tràng có vợ là một nghịch cảnh éo le, vui buồn lẫn lộn, cười ra nước mắt.

- Dân xóm ngụ cư ngạc nhiên, cùng bàn tán, phán đoán rồi cũng nghĩ: "*biết có nuôi nổi nhau sống qua cái thì này không?*" và họ cũng im lặng.

- Bà cụ Tứ, mẹ Tràng lại càng ngạc nhiên hơn. Bà lão chẳng hiểu gì, rồi "*cúi đầu im lặng*" với nỗi lo riêng mà rất chung: "*Biết chúng có nuôi nổi nhau sống qua được cơn đói khát này không?*".

- Bản thân Tràng cũng bất ngờ với chính hạnh phúc của mình. "*Nhìn thị ngồi ngay giữa nhà đến bây giờ hắn vẫn còn đang ngờ ngợ*". Thậm chí, sáng hôm sau Tràng vẫn chưa hết bàng hoàng.

b. Sự ngạc nhiên cho thấy tác giả đã xây dựng được một tình huống truyện độc đáo. Tình huống truyện mà Kim Lân xây dựng vừa bất ngờ, vừa nghịch lí nhưng cũng vừa có lí.

- Người nông dân trong nạn đói khủng khiếp năm 1945, hơn hai triệu người chết đói, cái giá của con người thật rẻ rúng, người ta có thể "nhặt" được vợ một cách dễ dàng.

- Thế nhưng họ vẫn khát khao có được tổ ấm gia đình, vẫn hi vọng vào tương lai, ngay cả lúc đói khát, cận kề cái chết.

c. Qua tình huống đó, tác phẩm thể hiện rõ giá trị hiện thực, giá trị nhân đạo và giá trị nghệ thuật.

- Giá trị hiện thực: tố cáo tội ác thực dân, phát xít qua bức tranh xám xịt về thảm cảnh chết đói.

- "Nhặt vợ" là "nhặt" được hạnh phúc, nhưng khi nó không còn là hạnh phúc nữa mà trở thành cái khốn cùng của cuộc sống.

Cái đói quay quắt dồn đũa đến mức người đàn bà chủ động gợi ý đòi ăn. Chỉ vì đói quá mà người đàn bà tội nghiệp này ăn luôn và "ăn liền một chặp bốn bát bánh đúc". Chỉ cần vài lời nửa đùa nửa thật chị đã chấp nhận theo không Tràng. Giá trị con người bị phủ nhận khi chỉ vì cùng đường, đói khát mà phải trở nên trơ trẽn, liều lĩnh, bất chấp cả thẹn. Cái đói đã bóp méo cả nhân cách con người.

- Giá trị nhân đạo: Tình nhân ái, cứu mang đùm bọc nhau, khát vọng hướng tới sự sống và hạnh phúc...

Điều mà Kim Lân muốn nói là trong bối cảnh bi thảm, giá trị nhân bản không mất đi, con người vẫn cứ vươn lên để tiếp tục sống, để sinh con đẻ cái, để hướng tới tương lai. Người đàn bà đi theo Tràng đã chạy trốn cái đói, cái chết để hướng đến sự sống. Bà cụ Tứ, một

Soạn bài Vợ nhặt (Kim Lân) - Ngữ văn lớp 12

bà lão luôn nói đến chuyện tương lai, chuyện sung sướng về sau, nhen lên niềm hi vọng cho con. Đặc biệt là nhân vật Tràng, giữa cảnh chết đói, anh ta vẫn lấy vợ, vẫn nghĩ đến tương lai và hạnh phúc. Đúng như tác giả đã nói, đại ý: những người nghèo khổ, ngay bên cạnh cái chết, họ vẫn không ngừng tìm đến hạnh phúc.

- Về nghệ thuật: tình huống độc đáo khiến truyện phát triển dễ dàng và làm nổi bật được những cảnh đời, những thân phận con người bất hạnh, làm nổi bật chủ đề tư tưởng tác phẩm.

Câu 3. Dựa vào nội dung truyện, hãy giải thích nhan đề *Vợ nhặt*. Qua tình huống trong truyện, anh/chị hiểu gì về tình cảm và thân phận của người nông dân nghèo trong nạn đói 1945?

Trả lời:

- Nhan đề *Vợ nhặt* có nghĩa là "nhặt được vợ" (không phải cưới hỏi theo phong tục).
- Nhan đề truyện phản ánh thân phận con người bị rẻ rúng như rơm rác, có thể nhặt ở bất kì đâu, bất kì lúc nào. Người ta hỏi vợ, cưới vợ, còn ở đây Tràng "nhặt" được vợ. Đó thực chất là sự khôn cùng của hoàn cảnh.

Câu 4. Cảm nhận về niềm khát khao tổ ấm gia đình của nhân vật Tràng, Kim Lân đã có những phát hiện tinh tế và sâu sắc như thế nào khi thể hiện niềm khát khao đó của nhân vật (lúc quyết định để người đàn bà theo về, trên đường về xóm ngụ cư, buổi sáng đầu tiên có vợ,...).

Trả lời:

Niềm khát khao tổ ấm gia đình, cũng là khát khao hạnh phúc của nhân vật Tràng là khát khao mãnh liệt đến rất thô sơ, chất phác, hồn nhiên. Khát vọng đó đã vượt qua cả những nỗi lo âu, sợ hãi và toan tính trước nạn đói và trước cái chết.

- Khi quyết định cho người đàn bà theo về, Tràng cũng liều lĩnh tặc lưỡi: "Chậc, kệ", cái tặc lưỡi của Tràng vừa là sự ngộ nghĩnh đơn sơ vừa mang được một nội dung tư tưởng: đó là thái độ mạnh mẽ và dứt khoát, đầy rất bản năng và hài hước của một người lao động khốn khổ trước hai sự lựa chọn: hạnh phúc và nạn đói.

- Trên đường về xóm ngụ cư, Tràng không cúi xuống lầm lũi như mọi ngày mà "phờ phơ", "vênh vênh ra điệu". Trong phút chốc, Tràng quên tất cả tâm tởm, "chỉ còn tình nghĩa với người đàn bà đi bên" và cảm giác êm dịu của một anh Tràng lần đầu tiên đi cạnh cô vợ mới.

- Buổi sáng đầu tiên có vợ, Tràng biến đổi hẳn "*Hắn thấy bây giờ hắn mới nên người*". Tràng thấy trách nhiệm và biết gắn bó với tổ ấm gia đình.

Soạn bài Vợ nhặt (Kim Lân) - Ngữ văn lớp 12

Sự sâu sắc của Kim Lân khi thể hiện niềm khát khao hạnh phúc của người nông dân khôn khổ là ở chỗ, ông đã cho ta thấy: người dân lao động, dẫu đứng trước cái chết vẫn luôn nghĩ tới cuộc sống và họ không ngừng tìm kiếm hạnh phúc. Đó là giá trị nhân bản sâu sắc nhất của thiên truyện.

Câu 5. Phân tích tâm trạng buồn vui lẫn lộn của bà cụ Tứ, qua đó anh chị hiểu gì về tấm lòng của bà mẹ nông dân này?

Trả lời:

- Tâm trạng bà cụ Tứ: *mừng, vui, xót, tủi.*

+ "Vừa ai oán, vừa xót thương cho số kiếp đứa con mình".

+ Đối với người đàn bà thì "lòng bà đầy xót thương". Nén vào lòng tất cả, bà dang tay đón người đàn bà xa lạ làm con dâu mình: "*ừ, thôi thì các con phải duyên, phải số với nhau, u cũng mừng lòng*".

- Bữa cơm đầu tiên đón nàng dâu mới, bà cụ Tứ đã nhen nhóm cho các con niềm tin, niềm hi vọng: "*Tao tính khi nào có tiền mua lấy con gà về nuôi, chả mấy mà có đàn gà cho xem*".

- Bà cụ Tứ là hiện thân của nỗi khổ cuộc sống. Người mẹ ấy đã nhìn cuộc hôn nhân éo le của con thông qua toàn bộ nỗi đau khổ của cuộc đời bà. Bà lo lắng trước thực tế quá nghiệt ngã. Bà mừng một nỗi mừng xót xa. Từ ngạc nhiên đến xót thương, nhưng trên hết vẫn là tình yêu thương. Cũng chính bà cụ là người nói nhiều nhất về tương lai rất cụ thể thiết thực với những gà, lợn, ruộng, vườn... Một tương lai khiến các con tin tưởng bởi nó không quá xa vời. Kim Lân đã khám phá ra một nét độc đáo khi để cho một bà cụ cập kê miệng lỗ nói nhiều với đôi trẻ về ngày mai.

Câu 6. Anh chị hãy nhận xét về nghệ thuật viết truyện của Kim Lân (cách kể chuyện, cách dựng cảnh, đối thoại, nghệ thuật miêu tả tâm lí nhân vật, ngôn ngữ...).

Trả lời:

- Cách kể chuyện tự nhiên, lời cuốn, hấp dẫn.

- Dựng cảnh chân thật, gây ấn tượng: cảnh chết đói, cảnh bữa cơm ngày đói...

- Miêu tả tâm lí nhân vật tinh tế, tự nhiên, chân thật.

- Ngôn ngữ nhân vật phù hợp với tính cách và thực tế đời sống.

Soạn bài Vợ nhặt (Kim Lân) - Ngữ văn lớp 12

LUYỆN TẬP

Câu 1. Đoạn văn nào, chi tiết nào của tác phẩm gây xúc động và để lại ấn tượng sâu sắc nhất cho anh chị? Vì sao?

Gợi ý: Học sinh suy nghĩ và tự trả lời câu hỏi này. Khi trả lời lí do yêu thích, cần bám sát và tôn trọng những cảm xúc của riêng mình; cũng có thể vận dụng những hiểu biết về giá trị nhân văn sâu sắc của tác phẩm.

Câu 2. Phân tích ý nghĩa của đoạn kết thiên truyện.

Trả lời:

- Đoạn kết là diễn biến tất yếu của mâu thuẫn nội tại của câu chuyện: người dân đang bị lâm vào cảnh chết đói còn nghe tiếng trống thúc thu thuế của chính quyền. Vì vậy, nhân vật như Tràng đã nghĩ đến lá cờ Việt Minh.
- Đoạn kết còn thể hiện tư tưởng nhân đạo mới - nhân đạo cộng sản chủ nghĩa. Tư tưởng này không chỉ có thương xót, cảm thông với nạn nhân của chế độ xã hội, mà còn hướng tới việc đề cho nạn nhân đấu tranh tự giải phóng mình. Đó cũng là quan điểm của phương pháp sáng tác hiện thực xã hội chủ nghĩa (truyện được hoàn thành từ năm 1955, phân biệt với các tác phẩm hiện thực phê phán), theo đó các nhân vật, tính cách, hoàn cảnh... đều trong xu thế vận động đi lên, một sự vận động hướng tới tương lai tươi sáng hơn.